

לדשא סגר את שערי העיר באפי משרייתיה בפני סיעתו שלא יוכלו לצאת.

— נהרסו, הקב"ה שהוא צדיק, מה פעל מה השכר שהוא משלם לצדיקים.

כ-ב אמרו ליה אנשי סנחריב לשבנא: משיריתך, הסיעה שלך, שכתבת לנו בפתק שרוצים להשלים, היבא, איה הם?! אמר להם שבנא: הדרו בי, חזרו בהם מהבטחתם אלי.

וחד אחד משניהם אמר: אילו השתות שהוא בית המקדש — יהרם על ידי סנחריב בעצתו של שבנא, הקב"ה שהוא צדיק, מה פעל איה נפלאותיו.

אמרו ליה: אם כן, אחוכי קא מחייבת בן אתה שם אותנו ללעג ולצחוק. נקבחהו בעקביו ותלאוהו בזנבי סוסיהם, והיו מגררין אותו על הקוצים ועל הברקנין ונהפך כבודו לקלון.

ועולא אמר: אילו השתות [מלשון "שת" שמשים בקירות ליבון] שהם מחשבותיו של אותו רשע שבנא [שעליו נאמר מקודם: כי הנה הרשעים וכו'], אינן נהרסות, חזקיהו שהוא צדיק, מה פעל היכן שכר פעולתו, מצות ומעשים טובים, והרבצת תורה. ונדרש: כי בודאי השתות חייבות להיהרס, כי אם לא, צדיק מה פעל.

אמר רבי אלעזר: שבנא בעל הנאה היה הלך אחר תאוות לבו [ויש מפרשים: משכב זכור]. ודרשינן, כתיב הכא בשבנא "לך בא אל הסוכן הזה", וכתיב התם באבי שג "ותהי לו סוכנת" למלך דוד לעת זקנותו לחממו, הרי שסוכן מלשון הנאות הגוף⁽¹⁶⁾.

עתה מבארת הגמרא היכן מצינו שנקראו צדיקים: "שתות".

הגמרא דורשת עוד דרשה שם בספר תהילים בענין חזקיהו המלך ומרידת שבנא בו.

בשלמא למאן דאמר אילו מחשבותיו של אותו צדיק, ניחא, כי היינו דכתיב "כי השתות יהרסון", שתות מלשון "שיתה" — משית בקירות לבו.

עוד כתוב שם: "כי השתות יהרסון, צדיק מה פעל".

ולמאן דאמר בית המקדש, נמי ניחא. דתנן שנינו במשנתנו: אבן היתה שם בכית המקדש במקום הארון, מימות נביאים ראשונים, ושתייה היתה נקראת, שמשם נשתת [התיסד] העולם, שנאמר: "דיבר

ונחלקו רב יהודה ורב עינא בדרשת הכתוב. חד אחד משניהם אמר: אילו השתות [צדיקים, כמובאר לקמן] שהם חזקיהו וסיעתו

16. לשון המהרש"א: "לפי שהיה שבנא תלמיד חכם ומלמד תורה ברבים, כמסופר ממנו שהיה דריש בתליסר רבוותא, ועל כן נקרא שבנא הסופר [עיין רש"י] כמו עזרא הסופר. ואמר, שאל תתמה על מה שהקדיח תבשילו כל כך ברבים, שהרי כבד העיד עליו הכתוב: לך בא אל

אליקים. ולא יכל לסלקו לגמרי מפני שרוב העם היו אתו. ובכך נתקיימה הנבואה]. ועוד מפרשים מלשון "כדור", שיגלגלוהו ככדור אל ארץ רחבת ידים, שכיון שאין מה שיעצור בעדו, הולך ומתגלגל [על פי המהרש"א והמצודות].

ויקרא ארץ... מציון מכלל יופי", ודרשין, שהעולם נברא מציון.

אלא למאן דאמר שתות הוא חזקיה וסיעתו, אינו מבואר, **היכא אשכחן,** היכן מצאנו **צדיקי דאיברי שנקראים "שתות"?**

ומבאר הגמרא: **דכתיב "כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל"** והם הצדיקים שהעולם מושתת עליהם.

ואיבעית, ואם תרצה, **אימא,** אומר: **מהכא,** ממקרא זה, **"הפליא עצה הגדיל תושיה",** "תושיה" היא התורה שהעולם מושתת על התורה ולומדיה.

והגמרא מביאה עוד דרשות על שהתורה נקראת "תושיה".

אמר רב חנן: למה נקרא שמיה של התורה תושיה, מפני שהיא מתשת כחו של אדם⁽¹⁷⁾.

דבר אחר: התורה נקראת **תושיה,** מפני שניתנה **בחשאי,** מפני השטן שהיה מקטרג ואמר, שתסתפק לעליונים [המלאכים] ולא ימסרו הלוחות ביד משה.

דבר אחר: תושיה נוטריקון — תוהו שייה, כלומר, **דברים של תוהו,**⁽¹⁸⁾ שלימוד התורה הוא דיבור וקריאה בעלמא, בלי מעשה, ואין בו גשישה, שבכל זאת **העולם משותת [מושלת] עליהם.**

הגמרא דורשת מקרא אחר שכתוב בו "תושיה". ונדרש על התורה.

אמר עולא: מחשבה של אדם הטורדתו בענין דאגת מזונות, מועלת לשכוח אפילו לדברי תורה שלמד, שנאמר "מפר מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תושיה", ודרשין: הקב"ה נותן מזונות לערומים, ובכך מפר מחשבותיהם ודאגותיהם, שמחשבות אלו גורמות שלא תעשינה כח ידיהם — תושיה, שהיא התורה.

[בלשון אחר פירש רש"י: מחשבה, היא חשבונות שהאדם עושה לעצמו: "אם כך וכך אעשה, כך וכך תעלה ביד" כגון: עד יום פלוני אסיים ללמוד כך וכך מסכתות, מחשבות אלו מועלות להשבית הדבר ונשארות ערומים שלא תעשינה ידיו תושיה]⁽¹⁹⁾.

לאו משום טורח עמלה הוא, אלא, שכן היא דרכה של תורה שכל העוסק בה — נעשה כח חומרו תש, כדי שיתגבר עליו כח נשמתו ודעתו וחכמתו, שכל זמן שחומרו של אדם מתגבר, אין דעתו נכונה וצלולה.

18. היד רמ"ה מפרש, שדומין בעיני בני אדם כדברים של תוהו, והם חוקות התורה כשעטנו וכדומה. [ועיין הגיעב"ץ].

19. עוד מפרשים התוס': אם יש לו מחשבה גם ללמוד תורה וגם להתעשר, מחשבותיו מועלות

הסוכן וגו' על שם שהיה בעל הנאה. ואמרו חז"ל, במי התורה מתקיימת במי שממית עצמו עליה, ולא בכעלי הנאות.

17. כתב ה"תורת חיים": "לכאורה משמע, שעל ידי טורח עמלה של תורה, קאמר, שמתשת כחו של אדם.

ואין נראה, דחוטבי עצים וחוצבי אבנים ושאר בעלי מלאכות — טורח מלאכתן מרובה מעמלה של תורה. ואדרבה דרכיה דרכי נועם, וכל העוסק בה יש לו קורת רוח ודעתו נחה. לכן נראה, דמה שהיא מתשת כחו של אדם,

אמר רבה: אבל אם עסקין בתורה לשמה, אינה מועלת, שנאמר "רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום". ודרשין: עצה שיש בה דבר ה' דהיינו תורה לשמה, היא תקום לעולם.

שנינו במשנתנו: אמר רבי יהודה: אימתי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא, אבל יש להן אומנות שלא הוא — כשרין.

הגמרא פוסקת הלכה.

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: הלכה ברבי יהודה⁽²⁰⁾.

ועוד אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: כולן כל הפסולין לעדות שנשנו במשנתנו

[ובברייתא], צריכין הכרזה בבית דין⁽²¹⁾, שבית דין יכריזו ויפרסמו שהם פסולין לעדות, וכל זמן שלא הכריזו עליהם — אינם פסולים⁽²²⁾.

הגמרא דנה האם רועה פסול רק אחרי הכרזה, או שהוא פסול אף בלי הכרזה?

פליגי בה בשאלה זו, רב אחא ורבינא, חד אחד משניהם אמר: בעי הכרזה ככל פסולי עדות. וחד והשני משניהם אמר: לא בעי הכרזה, היות שהעבירה שלו מפורסמת לכל.

הגמרא מבררת את דעתם —

בשלמא למאן דאמר: לא בעי הכרזה, ניחא. שהיינו דאמר רב יהודה אמר רב: פתם רועה

[מלשון מעילה: משקרות] לו, ולא יספיק לא תורה ולא עשירות, אלא צריכים ללמוד תורה לשמה.

המהרש"א מפרש: מי שלומד תורה בלי דיבור פיו, אלא במחשבתו, משתכחת ממנו. והמאירי מפרש: "לעולם יהא אדם שקוד ללמוד תורה, ואל יאמר לכשאפנה אשנה, שהמחשבה שהוא מחשב בלבו, מכאן ועד יום פלוני אסיים כך וכך, ואיני צריך כל כך לשקוד, מועלת היא לבעליה, רצון לומר, שאינה מתקיימת, ואף בדברי תורה". ויתכן שהוא פירוש רש"י.

20. והלכך, משחקים בקוביא וכן מפריחי יונים למ"ד אי תקדמה יונך ליון, אינם פסולים אם יש להם אומנות אחרת, דאינו אסמכתא.

וכתבו הפוסקים, שדוקא כשהמעות של שניהם מונחים על הדף — קופה, ויש מוסיפים ואומרים שהדף קנוי לשניהם, שאז אם שמו את המעות על הדף קונה המעות מדין קנין חצר. (רמ"א חושן משפט סימן רז סעיף ג.)

ולעיל בדף כ"ד הערה כ"ט מובא דעת הר"ן בשיטת הרמב"ן, שמשחק בקוביא, אכן עובר על איסור גזל מדרבנן, אלא שאינו פסול לעדות, עיי"ש.

ובחידושי המאירי מביא תלמוד ירושלמי שאף "סוחרי שביעית" מדובר שאין לו אומנות אחרת, ומאריך בביאור הדבר.

21. והרמב"ם (פרק י"א הלכה ו') כותב שמכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. וכתב הרדב"ז שהרמב"ם סובר, שאין כל העם נמצאים בבית דין לשמוע ההכרזה, ולכן מכריזין בבית כנסיות ומדרשות כדי שישמע כל העם.

22. והטעם כתב הרמב"ם: "כדי שלא לאבד זכות העם, שהרי לא ידעו שהוא פסול, ואין פסולו אלא מדבריהם".

ומשמע מדבריו שרק בפסולים דרבנן יכלו לתקן הכרזה, אבל בפסולין דאורייתא — אף שיש הפסד לעם — לא יכלו חכמים להקל נגד דין תורה, ולהכשירם לעדות.

ד**רבנן** כגון אלו שנשנו במשנתנו [ובברייתא], ואילו בגזלן דאורייתא שחוטף ממש מיד ליד – כמו אלו השנים שחתמו על השטר מתנה – מי בעינן הכרזה. והשטר פסול.

סימן דב"ר ועריות גנ"ב.

הגמרא מבארת עוד דינים בפסולי עדות שכך הוא סימני שמועתיהם.

אמר רב נחמן: אוכלי דבר אחר, מקבלי צדקה מן הנכרים⁽²³⁾ – פסולין לעדות, היות והם מחללי ה'⁽²⁴⁾ מחמת חימוד ממון, והם כמו רשע דחמס.

והני מילי דברים אלו אמורים, אם מקבלים צדקה בפרהסיה, שאז הוי חילול ה', אבל מקבלי צדקה בצניעה, לא אינם פסולים.

ומה שאמרנו שבפרהסיה פסולין, נמי לא אמרן גם לא אמור, אלא באופן דאפשר ליה שביכלתו לאיתזוני לקבל מזון [צדקה]

אף שלא ראינוהו מכניס הבהמות לשדה אחר פסול מאליו, ואין צריך להכריזו על פסולו. אלא, למאן דאמר, בעי הכרזה, אינו מובן, מאי פירוש: סתם רועה פסול, הרי עדיין לא הכריזו עליו?

ומתוך: בשאר הפסולין אין מכריזין עליו, עד שיבואו עדים להעיד על עבירתו, ואילו ברועה, החידוש הוא, דבסתמא אף שלא העידו עליו שהכניס עדרו לשדה אחר, מכריזין עליו, כמבואר לעיל. וכל זאת, דוקא אחרי שהכריזו עליו, וכל זמן שלא הכריזו עליו, אינו פסול.

ובאותו ענין מספרת הגמרא –

ההיא שטר מתנה, דהוו חתימי עלה תריין גזלנין שני פסולי עדות מחמת שגזלו. סבר רב פפא בר שמואל, לאכשורה להכשיר את השטר, למרות שחתמו עליו גזלנים, דהא שהרי לא אכריזין עלייהו שלא הכריזו עליהם.

אמר ליה רבא: השטר פסול, כי נהי נכון הדבר, דבעינן הכרזה, אבל זה אמור בגזלן

וכתב ה"כוס ישועות" שהדמיון בינו לבין חזיר, שחזיר פושט טלפיו להראות שטהור הוא, וכן הגויים אף כשנותנים צדקה, זה רק בפרהסיה להראות צדקתם, ובפנימיותם הם רשעים ואכזורים, כחזיר שהסימן הפנימי שלו הוא טמא. אבל היד רמ"ה כתב, שטעם הפסול: משום פריצותא הוא, דכיון דאינו מתבייש ומפקיר עצמו כל כך משום ממון, חשוד הוא גם לעדות שקר, וכיון שיש בו חוצפה גדולה כזו, מסתמא רשע הוא. וכן כתב המאירי, וכן משמע שסובר הרמב"ם.

23. כן פירש רש"י. והתוס' מסבירים דבריו, דאין לפרש אוכלי חזיר, דאם כן פשוט דפסול, ואיך עולה על הדעת לחלק בין צניעה לפרהסיה, הרי מומר אוכל נבילות לתיאבון לכולי עלמא פסול. ועיין בהערה הבאה למה דימו מקבלי צדקה מן העכו"ם לאוכלי חזיר.

24. הטעם שהם מחללי ה', כתב בלבוש עטרת זהב (יורה דעה סימן רנ"ד), שהוא כאומר שאין רחמים בעם ישראל, ולכן מוכרח להגיע לחסד לאומים, בעוד שבאמת כל שעמדו רגליו על הר סיני בידוע שהוא רחמני.

אמר רב ששת: עני מרי, עני אדוני! ארבעין בכתפיה הרי הוא חייב מלקות, וכשר? ! ואף אם אין מלקין אותו ממש מלקות מן התורה משום שלא התרו בו, מכל מקום עבריין הוא, ומקבל מלקות מדרבנן [מכת מרדות], שמלקין על שמועה לא טובה (26).

אמר רבא: אף אם רב נחמן סובר שהוא כשר, זה דוקא בשאר עדיות, כגון עדות ממון וכדומה, אבל, ומודה רב נחמן לענין עדות שמעיד על אשה — שהוא פסול, דנחשד להעיד עדות שקר, כמו שיבואר.

בצינעה, וקא מבזי נפשיה ומבזה את עצמו, לקבל בפרהסייה. אבל אם לא אפשר ליה אין ביכלתו לקבל בצינעה, אינו פסול, והטעם, משום דחיותיה הוא, הוא עושה כן להחיות את נפשו, וכל אשר יתן האדם בעד נפשו, ואינו בגדר רשע דחמס.

אמר רב נחמן: החשוד כל העריות מי שעבר איסור ערוה (25) — כשר לעדות, שאינו רשע מחמת "חמס" — חימוד ממון, והתורה לא אסרה אלא רשע ד"חמס", כמו שנאמר "אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס".

אבל הרי"ף ועוד ראשונים סוברים שמדובר בכא על הערה ממש. ולשון "החשוד", מבאר ה"ן, שפירושו שאף שבא על הערה, והריהו "חשוד" על עריות, מכל מקום אינו חשוד על עדות שקר. וטעם רב נחמן המכשירו הוא, משום שאף אם הוא חשוד על איסור חמור כעריות, מכל מקום אינו חשוד על עדות שקר, שעריות הן דבר ש"יצרו של אדם תוקפו", יותר מנבלה ושאר איסורים, וממילא עדיין אינו חשוד על עדות שקר.

והרי"ף גורס כן בגמרא שרב נחמן ענה לרב ששת: "התם יצרו תקפו".

ועיין לקמן בסוגיא דמומר אוכל נבילות, [ועיין בדף כ"ז הערה ו' דמבואר מחלוקת הראשונים, אם מה שמומר אוכל נבילות להכעיס, ואינו רשע דחמס, פסול לעדות, אם הוא מטעם דנחשד שמעיד עדות שקר, או שהוא גזירת הכתוב.

ומוכיח הגר"ר מהתוס' ומהסוגיא כאן טעם הפסול הוא משום שהוא חשוד.

שהרי תירצו הרי"ף והתוס' שעריות יצרו תקפו, ואם נאמר שהוא פסול משום גזירת

25. הרא"ש [בתוספותיו וכן בפסקיו] מפרש שיטת רש"י שמדובר בעבר עבירה ממש בעדים, אלא שאין הורגים אותו, כיון שלא התרו בו. אבל התוס' בדף ט מביאים שיטת רש"י שאין עדים, אלא שחשוד בעלמא. וכנראה שהבינו כן בדעת רש"י. או שהיה להם גירסא אחרת. וכן מפרש היד רמ"ה את דעת רש"י. ועיין בהערה הבאה.

26. התוס' [ועיין באריכות בדף ט' ב] מדייקים מלשון "החשוד" על העריות, שאין מדובר במי שבא על הערה, אלא שחשוד בעלמא, שהוא גס בעריות ומתייחד עמהם. וכן סוברים הרו"ה בספרו "המאור" ועוד ראשונים.

וממילא מבואר דעת רב נחמן המכשירו. דאם נאמר שמדובר במי שבא על הערה, בודאי שפסול, דבמומר האוכל נבילות לתיאבון אין מחלוקת, ובודאי פסול. [ועיין בדף כ"ד הערה כ"ג]. ובכל זאת שואל רב ששת: "ארבעין בכתפיה וכשר", כי מלקין על לא טובה השמועה, ולא יתכן שיוכשר לעדות.

ולפי שיטה זו, מודה רב נחמן במי שבא על הערה, שפסול.

ומקשה הגמרא: **פשיטא**, שנאמן לדעת רב נחמן לומר שהיא מקודשת, וכי איזה חשד יש לנו עליו?

זה מתרצת הגמרא: אינו פשוט, כי היה לנו הוה אמינא שאנו חושדין בו, שנשא עיניו בה, וכיון שהוא עברייך — חומד אותה דוקא כשהיא אשת איש.

כי אם רבינא [או רב פפא] לא היה משמיענו זאת, **מהו דתימא**, היינו אומרים, **הא** אשת

אמר רבינא ואיתימא או שאמר כן **רב פפא**: **לא אמרן** לא אמר רבא לפוסלו לעדות אשה, **אלא** כשמעיד על אשה **לאפוקה** להוציאה מחזקתה שהיתה אשת איש, שמעיד שבעלה מת או גירשה, כי אז הוא חשוב שמעיד שקר, שמא נשא בה עיניו, שהרי הוא חשוב על עריות.

אבל אם מעיד על אשה **לעיולה** להכניסה לאיסור אשת איש, כגון שמעיד שהתקדשה לפלוני, **לית לן בה** אין לנו חשד עליו, והוא כשר להעיד.

ומפורש כן מדברי הגאונים המובאים בנמוקי יוסף, רב נחשון גאון ובעל העיטור. שפוסקים כרב נחמן להלכה, אף שבדאי פוסקים כאביי. וזה לשון בעל העיטור: "ואף על גב דקיימא לן כאביי דאמר לא בעינן רשע דחמס וכו' שאני הכא דיצרו תקפו".

הר"ן מבאר, שאין למחלוקת של רב נחמן ורב ששת, שייכות למחלוקת של אביי ורבא. דעד כאן לא חולקים אביי ורבא, אלא אם החשוד לדבר קל — יחסי, כגון אוכל נבילות להכעיס, חשוד להעיד שקר שהיא עבירה חמורה ממנה, שאביי סובר שחשוד, ורבא סובר שאינו חשוד. אבל מי שעובר על עבירה החמורה מעדות שקר, בודאי שחשוד על עדות שקר, ולכן מי שבא על הערוה שחייב מיתת בית דין, בודאי חשוד על עדות שקר, ואין כאן מחלוקת של אביי ורבא.

ובכל זאת סובר רב נחמן, שכשר לעדות, משום "יצרו תקפו", ואפשר שיהיה חשוד על הערוה שעליה תוקפו יצרו ואינו חשוד על עדות שקר שאין יצרו תוקפו על כך.

וענה לו רב ששת, שמכל מקום רשע הוא ופסול מעבירה חמורה "וגופו פסול לעדות". מבואר שהר"ן סובר שבחקירה זו חולקים רב

הכתוב, מה לי יצרו תקפו או אין יצרו תקפו, מכל מקום רשע הוא. בשלמא אם סיבת הפסול הוא שחשוד, אפשר לומר שהבא על עריות אינו "חשוד" להעיד עדות שקר.

ואף אם נרצה לדחוק ולבאר שהתוס' סוברים שרב נחמן סובר כרבא, הסובר שמי שעובר עבירה שלא לתיאבון אינו פסול, ולכן במה שהוא חשוד על עריות אינו מחשידו לרבא על עדות שקר.

מכל מקום מוכח כן משאר ראשונים — שהרי הר"ף כותב שרב נחמן סובר יצרו תקפו, ופוסק כרב ששת אך ורק מטעם הכלל שהילכתא כרב ששת באיסורי, ולולא כלל זה [או אם היה סובר שאינו דין איסורין אלא דין ממונא, כמו שהרבה ראשונים סוברים] היה פוסק כרב נחמן, אף שההלכה הברורה היא כאביי, דמומר לתיאבון פסול. ואם כן אין מכשירו רב נחמן.

משמע ברור שאף שהוא רשע, וחייב מלקות וכת, בכל זאת, אם מצאנו סיבה, שאינו חשוד להעיד עדות שקר — כגון "יצרו תקפו", אינו פסול. הרי, דמומר להכעיס אינו פסול מגזירת הכתוב, אלא שהתורה חשדתו, ובמקום דאין חשד — הריהו כשר.

והני מילי דברים אלו אמורים דוקא באריסא, אם הוא אריס, ולוקח משל בעל השדה רק דבר מועט, שבחדשים אלו טורח בה הרבה ומורה לעצמו היתר, שבגלל טרחתו מותר לו לקחת דבר מועט יותר מן המגיע לו בחלקו כאריס, ורק אם לוקח [גונב] בדבר שנגמרה מלאכתו, שמחשיב את עצמו כמו פועל, (28) ומורה היתר לעצמו וחושב שבעל השדה אינו מקפיד.

אבל איכר, דהיינו, פועל, שאינו חולק בפירות, אין לו סיבה להורות לעצמו היתר, ואם גונב אפילו דבר מועט, הריהו פסול.

ומספרת הגמרא עובדה כזו —

איכריה, האיכרים הפועלים שעבדו בשדותיו **דרב זבד**, חד אחד מהן **גנב קבא** קב **דשעורי** של שעורים, שהוא דבר מועט, **ופסליה** רב זביד לעדות. **וחד** ואחד מהן **גנב קיבורא דאהיני** אשכול תמרים, גם דבר מועט, **ופסליה** רב זביד לעדות.

אחרי שאמרנו, שעברייך הסובר שאינו עובר

איש **עדיפא ליה**, דכתיב "מים גנובים ימתקו", ורוצה אותה בגניבה (27), לכן **קמשמע לך רבינא**, שאין חושדין בו כל כך, אלא **דכמה דקיימא חבי**, כל זמן שהיא פנוייה, עדיפה היא לו. משום דאז **שכיחא ליה**, תהיה בהישג ידו.

המשנה במסכת בבא מציעא (פז א) אומרת שפועל העושה מלאכתו בשדה של בעל הבית, מותר לו מן התורה לאכול מן המחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה, כשתולשין מן השדה, אך לא אריס, המקבל את חלקו היחסי בפירות.

ואומר רב נחמן, שאריס העובד בשדה ומקבל חלק מן התבואה, אם אכל מתבואת השדה בשעת גמר מלאכה, אינו פסול לעדות. אף שאוכל מתבואת בעל השדה, והריהו גולן. והטעם, שמורה לעצמו היתר, בחושבו בטעות שהותר לו, ועדיין אינו בגדר עברייך, ואינו חשוד להעיד עדות שקר.

ועוד **אמר רב נחמן**: **גנב** בחודש **ניסן** שהוא זמן קציר, **וגנב** בחודש **תשרי** שהוא זמן בציר ענבים ואסיף, **לא שמייה גנב**.

ובספר מרגליות הים מוסיף שהגמרא מתכוונת לסוף הפסוק: "מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם".

28. זו דעת רש"י.

אבל הרמב"ם (פרק י' הלכה ה) כתב: "אף על פי שלקח שלא מדעת בעל השדה, אינו גנב וכשר לעדות, שאין בעל השדה מקפיד עליו". כלומר, שסובר שהטעם שאינו פסול הוא משום שאינו גנב, שאכן אין בעל השדה מקפיד. והיתה לו גירסא אחרת בגמרא, ועיין ברי"ף

נחמן ורב ששת, שרב נחמן סובר, שרשע שאינו של חמס פסול מן התורה אך ורק כשהוא חשוד, ורב ששת סובר, שהוא פסול מטעם גזירת הכתוב.

27. הערוך לנר מדייק, דאם הוא מעיד עדות שקר, הרי יודע שאינה אשת איש, ואינם מים גנובים.

ומבאר, דאם אינה מקודשת והיא פנויה ויכול לבוא אליה בפרהסיא, והעברייך הזה — לפי ההוה אמיןא — רוצה שתהיה תחת ידי בעל כדי לבוא עליה בגניבה.

עבירה, עדיין אינו פסול לעדות, מספרת הגמרא עוד עובדא בנדון זה.

הנהו קבוראי הקברנים ההם, דקבור נפשא, שאירע שקברו מתים ביום טוב ראשון של **עצרת,** ועוברים על כמה איסורי מלאכה ביום טוב.

שמתינהו, נידה אותם **רב פפא,** ועוד **פסלינהו לעדות** שעושים כן מחמת חימוד ממון, והם כמו רשע דחמסו⁽²⁹⁾.

ואכשרינהו, והכשירם לעדות **רב הונא בריה דרב יהושע,** כמו שיבואר.

אמר ליה רב פפא לרב הונא, איך אתה מכשירם, והא רשעים ניהו, הם הרי רשעים.

ותירץ לו רב הונא: אינם בגדר רשעים, כי **סברי** סוברים בטעות **שמצוה קא עבדי,** שעושים מצוה של קבורת המת, ולכן אינם חשודים להעיד עדות שקר.

ומקשה לו רב פפא: **והא קא משמתינא להו!** הרי כבר נידו אותם על עבירה זו, והם כבר יודעים שאסור, ושהדבר רע בעיני חכמים, ובכל זאת עוברין ושוניין על עבירה זו, ולמה אתה אומר שהם סוברים שעושים מצוה⁽³⁰⁾?

ענה לו רב הונא: אף שמנדין אותם, עדיין טועים וסוברים שעושים מצוה, ומה שנידו אותם **סברי,** משום **כפרה קא עבדי לן רבנן,** שחכמים מנדין אותנו כדי שנתכפר על חילול יום טוב, אבל אין החכמים רוצים שנחזור בנו. וממשיכים בטעותם שמותר לקבור ביום טוב, ומוכנים להיות מנוודים על מנת להתכפר. והיות שאינם מכירים בחטאם, לכן אינם פסולים לעדות.

ועתה הגמרא דנה בדין פסול עד זומם.

איתמר, שנינו:

עד זומם עד שהזימו אותו עדים אחרים, הרי כ-א הוא פסול לעדות, לפי שהוא "רשע", ורשע פסול לעדות —

אלא, שנחלקו אביי ורבא, לגבי כשרות עדותו שהעיד בין שעת עדות השקר לבין שעת הזמתו, כגון שהעיד בניסן, והוזה בתשרי אחריו, ובינתיים העיד עוד עדויות, האם הן פסולות למפרע, וכמו שיבואר.

אביי אמר: עד זומם, אף למפרע הוא נפסל.

ורבא אמר: רק מכאן ולהבא הוא נפסל.

וברא"ש ובתורת חיים.

29. כן כתב רש"י.

ומה שכתב רש"י שעושים כן מחמת חימוד ממון — לכאורה קשה. הרי אנו פוסקים כאביי שאף מומר להכעיס — פסול.

וצריך לומר שרש"י סובר שפסולי דרבנן, אינם פסולים אלא מחמת חימוד ממון [מבואר לעיל דף כ"ד הערה כ"ט]. ועוד סובר רש"י כדעת התוס' שאף שעוברים על איסור

דאורייתא, מכל מקום אינם פסולים אלא מדרבנן משום שאינם סוברים שעושים איסור.

וכן דעת רבינו ירוחם מובא בבית יוסף (סימן לד) שהם פסולים רק מדרבנן.

30. לפי גירסת הר"ף קושית הגמרא היא, הרי מנדים אותם ואינם באים להתנצל שחשבו שעושים מצוה. ולמה אמרת שהם חושבים שעושים מצוה? ומתריך לו רב הונא, שמה שאינם באים, הוא, מרוב הכרתם בחטא רוצים